

5. MAJ 1945 - DANMARK ATTER FRIT

5. MAJ 2005 - 60-ÅRET MARKERES

9. APRIL 1940

ORROP

Uddrag af nogle Søbynitters
ERINDRINGER
OM
TIDEN 1940 - 1945

Gestapo arresterer
Lærer Poul Mahler

5. MAJ 1945

MAHLERS HJEMKOMST

Lokalarkivet for Nørre Søby Sogn - Maj 2005

MØRKLÆGNING

Tyskerne går i land i Nyborg

PROKLAMATION

Bilag 4.
29/4-05.

RATIONERING

ALSANG

Sikkerhed

JERNBANESABOTAGE

MODSTANDSGRUPPER

ILLEGALE BLADE

NEDKASTNING AF VÅBEN

FANGE NR. 79404

FRIHEDSKÆMPERE VED
NØRRE SØBY FORSAMLINGSKØB

9-4-1940.

OPROP!

Til Danmarks Soldater og Danmarks Folk!

Uden Grund og imod den tyske Regerings og det tyske Folks oprigtige Ønske, om at leve i Fred og Venkab med det engelske og det franske Folk, har Englands og Frankrigets Magthavere i Jor i September erklæret Tyskland Krig.

Deres Hensigt var og blir, efter Mulighed, at træffe Afgørelser paa Krigsskuepladser som ligger mere nrisides og derfor er mindre farlige for Frankriget og England, i det Hæb, at det ikke vilde være muligt for Tyskland, at kunde optræde stærkt nok imod dem.

Af denne Grund har England blandt andet stadig krævet Danmarks og Norges Neutralitet og deres territoriale Farvand.

Det forsøgte stadig at gjøre Skandinavien til Krigsskueplads. Da en yderlig Anledning ikke synes at være givet efter den russisk-finske Fredsslutning, har man nu officielt erklæret og truet, ikke mere at taale den tyske Handelsflaats Sejlads indenfor danske Territorialfarvand ved Nordøen og i de norske Farvand. Man erklærede selv at vilde overtage Politioagten der. Man har tillod truffet alle Forberedelser for overraskende at ta Besiddelse af alle nødvendige Støtsteder ved Norges Kyst. Aashundredes stærste Krigsdriver, den allerede i den første Verdenskrig til Ulykke for hele Menneskeheden arbejdende Churchill, uttalte det openlyt, at han ikke var villig til at la sig holde tilbage af *«legale»* Afgørelser eller neutrale Retligheder som staar paa Papirlapper.

Han har forberedt Slaget mod den danske og den norske Kyst. For nogen Dager siden er han lidt utvøvet til foransvarlig Chef for hele den britiske Krigsføring.

14

Kongens Proklamation:

Under disse for vort fædreland så alvorlige forhold opfordrer jeg alle i by og på land til at vise en fuldt ud korrekt og værdig optræden, da enhver uoverlagt handling eller ytring kan have de alvorligste følger.

Gud bevare Dem alle – Gud bevare Danmark.

Amalienborg, den 9. april 1940

Christian R

Til det danske folk.

Tyske tropper har i nat overskredet den danske grænse og gjort landgang forskellige steder. Den danske regering har under protest besluttet at ordne landets forhold under hensyn til den besættelse, som har fundet sted, og i henhold hertil kundgøres følgende:

De tyske tropper, der nu befinder sig her i landet, træder i forbindelse med den danske værnemagt, og det er befolkningens pligt at afholde sig fra enhver modstand overfor disse tropper. Den danske regering vil forsøge at sikre det danske folk og vort land imod de af krigsforhold følgende ulykker og opfordrer derfor befolkningen til en rolig og behersket holdning over for de forhold, som nu er opstået. Ro og orden må præge landet, og loyal optræden må udvises overfor alle, som har en myndighed at udøve.

København, den 9. april 1940

Christian R.

/ Th. Stauning

Nørre Søby - 9. april 1940

Klokken er mellem 6 og 7 morgen – det er en kølig, solrig forarsdag. Den fredelige idyl brydes af larm – hvad er det dog, der sker? - Cirka sådan oplevede beboerne over hele Danmark denne skæbnedato, også i Nørre Søby.

Det var indledningen til 5 års tysk besættelse, og det er i år – 2005 – 60 år, siden befrielsen den 5. maj 1945 brusede ind over Danmark. 60 år er en lang tid, og kredsen, som erindrer denne tid, bliver mindre og mindre. I denne tid, hvor H.C. Andersens fødsel for 200 år siden markeres overalt, er der stor risiko for, at 60-året for den skelsættende begivenhed i Danmarkshistorien forsvinder i fødselsdagsrus. Men der er stadig mennesker tilbage, som fik ar på sjæl og legeme af den kamp, der foregik i modstandsbevægelsen. Derfor er der grund til også at markere 60-året, ligesom 40- og 50-året blev erindret med mindehøjtideligheder og udstillinger, så eftertiden får en mulighed for at forstå, hvad der skete dengang.

Allerede i 1985 stillede Lokalkivet spørgsmålet til Søbynitterne: "Hvordan oplevede du 9. april?"

Der var kun et enkelt svar, men der er kommet flere til i årene, der er gået – og der er plads til flere. Her er lidt fra beretningerne.

Jens Kristoffersen, som dengang boede på Grønrosevej, fortæller:

"Den 9. april 1940 vågnede vi op til en voldsom flyvemaskinelarm. Der kom, tror jeg, fire sorte maskiner ad gangen. De dukkede op over trætoppene i Røjle Skov syd fra. De fløj i meget lav højde, og på haleroret var der malet et stort hagekors. De blev ved med at dukke op med korte mellemrum og forsvandt mod nord. Da vi ikke havde radio, var det langt op på dagen, inden vi gennem en nabo, som havde radio, hørte, hvad vi nok anede, at det var tyske maskiner, og at Danmark og Norge var besat af den tyske hær.

Jeg husker tydeligt, at mor gav sig til at græde, da hun hørte det. Nabokonen trøstede, så godt hun kunne. Senere på dagen blev vi orienteret om, at alt lys skulle mørklægges. Far lavede nogen primitive rammer, som han sommede salpetersække, hvor der var gennemtjæret papir på den ene side, på og satte dem uden på vinduerne om aftenen."

Aage Rafner (min bror) fortæller:

"Den 8. april 1940 sluttede jeg hos bageren i Vester Skerninge. Rutebil og tog var kort for dagen, så for ikke at tilbringe flere ufrivillige timer et eller andet sted, besluttede jeg at gå hjem til Nørre Søby. Da jeg kom ud af Røjle Skov om morgenen den 9. ved 6-tiden, kom den ene eskadrille tyske flyvere efter den anden, fra syd mod nord. – Senere begyndte folk at komme ud på vejen, og diskussionen begyndte; men ingen forestillede sig, at krigen ville blive så langvarig. – Den havde på det tidspunkt allerede været over et halvt år. Den brød ud 1. september 1939, da tyskerne gik ind i Polen."

Videre ad Røjlevej til Nørre Søby Skole.

Ejgil Mahler fortæller:

"Jeg tror, mine forældre var meget chokerede om morgenen den 9. april; måske var det derfor jeg selv reagerede følelsesmæssigt voldsomt. [Lærer Mahler var Sønderjyde, født i Haderslev i 1906]

Jeg husker morgenen som kold, med en skyfri klar himmel. Formentlig har det været så tidligt som ved 6-7 tiden, hvor de lavtflyvende maskiner i stort tal fløj hen over huse og marker – nogle så lavt, at man kunne se piloten tydeligt. Aldrig før havde jeg set så mange flyvemaskiner på en gang.

De voksnes reaktioner og kommentarer, de alvorlige nyheder fra "Pressens Radioavis" dagen igennem gjorde, at jeg fik fornemmelsen af, at noget var farligt og helt forkert. På et tidspunkt om formiddagen blev jeg dårlig og blev lagt i seng. – Om eftermiddagen arbejdede hele familien i haven; min far åbnede radioen så højt som muligt ud for et åbentstående vindue, så vi kunne høre de sidste nyheder. Den dag fattede jeg også Alvoren i det, der skete. – Ikke alene Danmark, men også Norge, Holland og Belgien var besat.

Næste alvorlige chok for mig var, da min far i januar 1945 blev hentet af Gestapo, og jeg kom i forhør.

Det var begivenheder - blandt mange andre - der endnu står klart i erindringeren."

Næste beretning i arkivet er fra mit barndomshjem, Nørre Søby Central [Odensevej 12];

Dora Mikkelsen (min mor) fortæller i sine erindringer:

"Den 9. april 1940 stod vi som sædvanlig op kl. 6, da Centralen skulle åbne kl. 7, og morgenvagten var min. Vi hørte en mængde flyvere og undredes, kunne

også fra soveværelset på 1. sal se dem passere fra syd mod nord - Kl. 7 blev der ringet fra Nyborg [Statsfængslet] til Søbysøgård, som imidlertid ikke svarede. Pastor Hindse sagde da: "Hør Søby (det kaldte han mig, da jeg ofte gjorde ham en tjeneste, hvis Søbysøgård ikke svarede med det samme) - vil De ringe uafbrudt, til der kommer nogen, for jeg skal sige Dem, at Tyskerne er gået i land i Nyborg her til morgen, og den meddelelse skal de gerne have. Tak at De vil hjælpe mig, for her er meget at gøre."

Og efterhånden spurgte mange abonnenter, hvad det var for flyvning. Vi var alle forfærdede. Der var en travlhed uden lige på Centralen. Alle skulle snakke med alle. Kl. 12 kom Kongens (Christian X) proklamation. Vi var blevet bedt om at holde radioen åben. Lidt før kl. 12 ringede alle og afbestilte deres samtaler, selv om de havde ventet flere timer; men alle skulle høre radioen og ville ikke forstyrres af telefonen. Valdemar og Aage kørte til Odense for at købe sort papir til rullegardinerne, for vi blev påbudt total mørklægning. - Mad var underordnet, Centralen krævede 2, og Valdemar og Aage gik i gang med mørklægningen.

En lang, trist og streng dag var bag os, da vi gik til ro."

For mit eget vedkommende står scenen ved soveværelsesvinduet tydeligt for mig - synet af de mange flyvemaskiner, der passerede, og larmen. Jeg skulle med toget til skolen i Odense. Her så og hørte vi også mange flyvemaskiner. Jeg gik dengang i realklassen og husker, at skolebestyrer Lehn ved morgensangen fortalte, hvad det var, der var sket - at Danmark var blevet besat af Tyskland. Det gjorde et stort indtryk på os at se den ret bøse skolebestyrer græde. - Hjemme igen i Nørre Søby var det med at hjælpe, hvor jeg kunne; der var nok at se til.

Besættelsen fik indvirkning på hverdagen, f.eks. i form af

Rationering

Alle væsentlige dagligvarer kom snart på mærker. Benzinen blev rationeret.

og rutebilerne fik installeret gasgenerator – en stor kakkelovn, monteret bag på rutebilen. Når den havde passeret krydset i Volderslev, kørte den ind til siden, og chaufføren måtte ud og kradse med en mægtig jernstang og rense aske ud; derefter fyldte han en hel sæk brænde eller tørv på og kunne så fortsætte.

Jens Kristoffersen fortæller:

”Efterhånden blev der stor mangel på snart sagt alle varer, og det førte med sig, at alle blev mere eller mindre opfindsomme for at klare sig. Erstatningsvarer kom på hylderne.

Vi oplevede samtidig en række meget strenge vintre, så brændsel blev en stor mangelvare. Der blev gravet tørv på moseme.”

Ejgil Mahler fortæller:

”Om eftermiddagen den 9. april blev jeg sendt til Brugsen med min trillevogn samt en lang indkøbsseddel for at hamstre nogle af de varer, mine forældre havde råd til, og som de mente de senere fik brug for. – Jeg husker også, at jeg på Nørre Soby Mølle skulle købe et stort rugbrød (i min erindring ca. ½ meter langt!).”

Aage Rafner fortæller om den professionelle bagers hjælp i noden – også her var opfindsomheden stor.

Arkivet har en lang liste.

Snart blev der også knaphed på papir, og når vi f.eks. skulle handle hos slagteren, var det klogt at tage en skål med; ellers kunne vi risikere at få kødet i avisepapir. – Jeg mindes også, at vi glattede sukker-, mel- og grynposer ud, som vi tog med til genbrug. – Det tænker jeg på tit, når jeg nu bare krøller poserne sammen.

Sikkerhed

Ejgil Mahler fortæller:

”Kort tid efter den 9. april blev der bygget et **primitivt beskyttelsesrum** i den ene ende af legepladsen. Det blev hurtigt ubrugeligt, fordi der jævnligt samlede

sig op mod 1 meter vand i rummet, så der blev opført et nyt beskyttelsesrum samme sted – formentlig i 1944.

Foran indgangspartiet til skolen blev der opført en høj barriere af et dobbelt plankeværk med sten i midten for at hindre, at bombenedslag kunne skade personer inde i skoleområdet.”

I 1944 blev der udstedt **legitimationskort** til alle danske statsborgere – det skulle vi altid bære på os og forevise på forlangende.

19. september 1944 blev de danske politistationer stormet af tyskerne, og mange politibetjente blev sendt i koncentrationslejrene. Dem, der ikke var i tjeneste, ”gik under jorden”.

Kort tid efter blev der i Nørre Søby oprettet et **privat vagtværn**. Harald Christensen, Valdemar Mikkelsen og Johannes Kørris startede det og fik de fleste beboere med. De skulle patruljere hver aften fra kl. 22 til kl. 5 morgen. – De gik 3 sammen i 3 nætter, så skiftede de. Alle mænd her i byen var med. De var udstyret med gummiknippel og fløjte. [I Arkivet har vi en af fløjterne]. De havde en hvilepause ved 2-tiden, hvor de fik mad og noget varmt at drikke. Inden længe blev det et **kommunalt vagtværn** med sognefoged Marius Jochumsen som formand; der blev antaget en ung mand her fra byen – det var Martin Eckmann.

På Nørre Søby Central blev der af Telefonselskabet anbragt sikkerhedskæde på hoveddøren. Den er nu i Arkivet.

Modstandsbevægelsen

Om den fortæller **Frederik Ellegaard**:

”Jeg indtrådte i Modstandsbevægelsen efter opfordring fra lærer P.E. Mahler, der dengang var leder af organisationen for Nørre Søby m.m. – Det har været i

foråret 1944. En af de første opgaver jeg fik, var sammen med lærer Mahler at forhøre de forskellige bilejere, om de ville **stille køretøjer til rådighed** i tilfælde af invasion; man regnede dengang sikkert med, at den ville komme.

Efter forskellige opgaver kom der efterhånden arbejde i forbindelse med **landsætningen fra luften af våben, sprængstoffer o.m.a.** – De engelske flyvere kom med de såkaldte containere, som de kastede ned med faldskærm. Der var i forvejen udvalgt en passende plads til landsætning, helst i nærheden af en skov, og efter en i forvejen opgivet kode i særmeldingerne. Herefter skulle jeg så sørge for mandskab og lastvogn til at køre sagerne væk. Vognmand Danielsen lagde bil til – med andre nummerplader end de regulære.”

Engang skulle vi modtage ved Ravnholt. Piloten var uheldig; han kunne ikke få udløst faldskærmene med containerne, og han måtte så flyve hjem med dem igen efter at have fløjet rundt et stykke tid. Vi måtte ikke køre derfra før efter 3 timer. Vi stod lige midt i Ravnholts ko-mark; der var ca. 100 køer. ”Det er nu ikke så godt”, sagde jeg ”for kl. 3.30 eller kl. 4 kommer de og malker, og så skulle vi jo gerne være væk.” – Åh, de malker da ikke midt om natten”, sagde en fra Odense. ”Det gør de”, sagde jeg. Vi snakkede lidt frem og tilbage, og da vi kørte derfra, mødte vi de første malkefolk.

Det var ellers en fin plads nede ved Ravnholt, for den var næsten helt gemt. Men tyskerne fandt den; vi var ikke kommet ret langt, da vi hørte, at de kom. Når maskinen skulle ind, så slog den sådan et ”S” og fløj ind over pladsen, og det vidste tyskerne. Derfor kunne vi ikke komme mere på den plads, for så kendte de den.

I begyndelsen af 1945 kom der gang i **jernbanesabotagen**. På Fyn var det hovedsagelig statsbanen fra Odense til Middelfart, det gik ud over. Norre Søby-gruppen opererede især ved Holmstrup og Render; men også de daværende privatbaner blev jævnlig besøgt – Engang var vi på Norre Søby Station en lørdag aften, og om søndagen kom tyskerne og skulle se på det. Vi havde odeltagt sporskiftet. ”Fint arbejde, fint arbejde”, rapporteredes det, at tyskerne havde sagt.”

Ellegaard har i samtale i arkivet fortalt detaljeret om nedkastning af våben og jernbanesabotage; dette er blot et lille uddrag. - Han reparerede også biler for organisationen og havde lager af olie og benzin, våben og ammunition samt sprængstoffer. Varerne fordeltes så til de forskellige afdelinger, bl.a. Pederstrup.

Sdr. Højrup og Årslev. Han havde også opbevaring af biler, når deres tidligere pladser var blevet for varme.

"Den 11. januar 1945 blev lærer Mahler hentet af tyskerne og ført til Husmandsskolen, Frøslev og senere til tyske kz-lejre. – Derefter blev betjent Christiansen på Rosenvej leder af gruppen."

Det nøjagtige tal på gruppen har jeg ikke; måske omfattede den mellem 10 og 15 medlemmer. Ellegaard omtalte, at 6 tog ud ad gangen til opgaverne.

Informationer

Det varede ikke længe, før **illegale blade** blev trykt og kom i cirkulation over hele landet; den almindelige presse var underlagt censur – det var forbunden med stor risiko; men det forhindrede ikke trykning og distribution. – For at orientere danskerne om, hvordan krigen forløb, set med allierede øjne, begyndte **BBC at sende dagligt fra London**. Vi er endnu mange, der husker "Her er London", og de indledende strofer af "Prins Jørgens March". Og for modstandsgrupperne var det som omtalt ovenfor meget vigtigt at lytte med, for i slutningen af udsendelsen kom der særmeldinger "med hilsen til ----" og så et varierende antal pige- og drengenavne. Tydet rigtigt fortalte de, hvor der ville blive kastet våben ned.

Tilbage til de illegale blade – hvor **Bent Hansen, Trioh Møbler**, i 1995 fortalte følgende til Poul Larsen:

"Kort efter at lærer Mahler, Nørre Soby, var blevet taget af tyskerne, måtte **far (Therkel Hansen)** gå under jorden. Det var i februar 1945. Tyskerne kom hjem til mor og spurgte efter far.

"Han er her ikke, men nu skal jeg hente ham.", hvorefter hun gik op på værkstedet – og fortalte, at tyskerne var der efter ham. Så gik far under jorden.

Nogle dage efter hentede Gestapo **Frits Høybye-Mortensen** [ansat på fabrikken] til forhør på Husmandsskolen. De gennemsøgte Frits' hjem, men fandt ikke andet end nogle illegale blade. En pistol, gemt i bunden af en dukkevogn, blev heldigvis ikke fundet. – Om de illegale blade forklarede Frits, at de kom i den makulatur, der blev brugt på værkstedet til indpakning af møbler. Efter ca. 3 dage kom Frits hjem igen.

Så hentede Gestapo **farfar (Johannes Hansen – "den gamle drejer")** til forhør på Husmandsskolen. Han havde naet at høre om Frits' forklaring om de illegale blade; fortalte så at man på værkstedet fik mange slags aviser og blade til indpakning af møbler. Der var danske og tyske aviser og nu og da illegale blade.

Farfar kom hjem med besked om at samle de illegale blade af. "Vi vil have dem; vi kommer og henter dem".

Sadan kom det sig, at der resten af besættelsestiden lå en brun konvolut fremme på skrivebordet. Indhold: illegale blade, samlet til Gestapo! – Alle sikre personer kom og læste dem – men Gestapo næde aldrig at hente dem! "

Nyborg - 3. maj 1945

Lærer Mahler fortæller:

"Vi var på transport fra Tyskland i de hvide busser igennem vort eget dejlige danske land mod Sverige. I Nyborg havde jeg den enestående oplevelse, at jeg kort mødtes med min kone og mine to børn. – Snart slog afskedens time; bussen blev kort ombord på færgen. – Om morgenen **den 4. maj** lå vi endnu i færgeløbet i Korsør; men snart kørte vi fra borde og mod København til den ventende Malmø-færgen. – Først blev der efter forhandlinger foretaget udvælgelser, der gik ud på, at alle over 50 år kunne tage hjem – lidt senere gjaldt det alle over 45, så alle over 40 – og sluttelig blev vi løst fra vort loft til Svensk Røde Kors om ikke at desertere. – Behjælpelige mennesker forsynede os med filthatte og overfrakker, så vi kunne skjule vore skaldede hoveder og de pasyede fangemærker for vagtposterne ved frihavnens port. For vi var jo "under jorden", tyskerne havde ikke løsladt os. – Vi kunne på eget ansvar tage

hen, hvor vi ville. Jeg vidste, at jeg havde en svoger i byen; men adressen huskede jeg ikke umiddelbart. Det lykkedes lidt efter lidt

– Den underjordiske tilværelse varede kun kort, for da budskabet om tyskernes kapitulation blev bekendtgjort i radioen klokken 20.30, var min virkelige frihed en kendsgerning. Det var en meget følelsesladet oplevelse.”

Nørre Søby – 4. maj 1945

Dora Mikkelsen fortæller:

”Ved 20.30-tiden lød budskabet om tyskernes overgivelse. Vi fattede det næsten ikke. Vi festede sammen med Barberens, hvor det stod på rigtig kaffe uden tilsætning, likør og cigarer uden papir, som alt var gemt til anledningen. – Kl. 23 gik vi hjem. Taknemmelige og en stor oplevelse rigere.

Frederik Ellegaard fortæller:

Det var en forunderlig aften. Vi var samlet hos vognmanden [Harald Christensen]. Der var planlagt aktioner. Ventetiden blev brugt til at forberede lærer Mahlers hjemkomst. Det var rapporteret, at han var på vej hjem fra Tyskland. – Her hørte vi i radioen, at tyskerne havde kapituleret, og så skulle vi jo ingen steder. Vi fik besked om at stille hos gruppeleder E. Christiansen på Rosenvej, og der sad vi hele natten. Om morgenen var vi ovre i Forsamlingshuset for at få morgenkaffe. Vi måtte ikke køre nogen steder, før vi fik besked. Vi kom ikke til Odense før om eftermiddagen.

Christian ”Danmark” Pedersen fortæller:

”Den 4. maj 1945 står så tydeligt for mig; vi skulle spille håndbold på den nye Sportsplads, som skulle indvies den 1. juli. Vi havde en meget dygtig leder til såvel gymnastik som håndbold, Ove Pedersen. Vi var begyndt at spille, da han kom ned og sagde: ”Så er Danmark frit” – og vi holdt alle sammen op. Ove Pedersen havde taget flaget med, det blev hejst, og vi sang ”Der er et yndigt land”. For dem, som var med, står det lysende i erindringen – en oplevelse vi aldrig glemmer. Det var sådan en stille sommeraften. Ovre på Søbysøgård havde de hørt, at vi sang, og set flaget. Det var meget bevægende. – Når vi tænker på alle de mørke og onde år, vi havde, så kom Danmark trods alt skansomt igennem.”

5. maj 1945

Ejgil Frost fortæller:

"Jeg boede dengang hos "Mor Anna" og Jørgen Rasmussen på Stationsvejen (nu Radbyvej). Om morgenen hørte jeg støj ude på loftet. – Det var politiuniformer, der blev hevet frem; de havde været gemt på loftet siden september 1944."

Dora Mikkelsen fortæller :

Der blev ikke meget søvn, for natklokken ringede med små mellemrum. Vi havde åbent for radioen hele natten. Ved 3-tiden begyndte Frihedskæmperne at afprøve deres skydevåben, og så var natten faktisk slut. Ved 4-5-tiden kom de og spurgte, om bilen var klar. Valdemar havde tilmeldt den til brug og havde igennem lang tid startet den, så hans svar var: "Ja, men den mangler luft og benzin" – "Det har vi", lød svaret; benzindunkene kom frem og samtidig begyndte de at give luft med håndkraft!

Frihedskæmperne mødte ved Forsamlingshuset, hvor de afventede marchordre. Valdemar fik besked på at møde kl. 13 med bilen. – Kl. 15 blev Odense Central lukket, og vi var uden forbindelse dertil en tid. I Lumby og Nr. Lyndelse kunne de høre, at der blev skudt i Odense, og så var uroen vakt.

Valdemar kom hjem ved 18-19-tiden. Han havde fået til opgave at køre sårede til Sygehuset, nogle var slemt tilredt.

I dagene efter 7. maj kunne vi vågne ved 2-3 tiden om natten, ved at kolonner af tyske soldater travede igennem Nørre Søby. De skulle gå til Faaborg og over med Mommark Færgen, videre til Tyskland. Der var mange ganske unge, nærmest store drenge, imellem.

Frederik Ellegaard fortæller:

Den 5. maj tog vi af sted – først til Odense, og så havnede vi ude på flyvepladsen i Beldringe, hvor vi skulle passe på, at de forskellige ting ikke blev stjålet.

Vi havde kvarter på "Elsesminde". Også på Frk. Hørlücks skole i Slotsvænget; herfra blev vi kommanderet ud at holde vagt på 3 altaner, for der var kampe mellem frihedskæmpere, HIPO-folk og politi i bymidten. – Nogen var udstationeret i 8 dage, andre længere.

6. maj 1945

Dora Mikkelsen fortæller:

"I april begyndte hjemtransporten af fanger i svenske Røde Kors-biler. Lærer Mahler kom til København med en af dem den 4. maj om aftenen. Da bilen passerede Middelfart, var der mange mennesker ude ved vejen for at kikke på – blandt andre **Bent Kørris**. Mahler fik øje på ham, kaldte og kastede en pakke med tegninger og notater ud til ham. De blev så afleveret til familien. Bents forældre havde boet i Nørre Søby, men havde nu en købmandsforretning i Middelfart. Bent havde gået i skole hos Mahler i Nørre Søby.

Den 5. maj fik vi at vide, at lærer Mahler ville komme til Nørre Søby søndag den 6. maj. Vi fik hurtigt dannet en komite, der skulle arrangere modtagelsen. Vi ville gerne markere dagen på synlig måde og fik Arne Skov (søn af Karoline og Laurits Skov) til at cykle til Odense søndag formiddag og fremskaffe kongemærket i guld som minde. Skolen blev pyntet med blomster og flag, og da jeg ikke kunne være med til det på grund af vagt på Centralen, fik jeg tildelt det ærefulde hverv at modtage Fange Nr. 79404 ved sognegrænsen (Carl Niensens Barndomshjem). 2 unge (Ove Christensen og Aase [Reffstrup] var posteret ved hver side af vejen med Dannebrogflag, som de vinkede med, da Harald Christensen (M261) kom med lærer Mahler og familien. Bilen holdt, Mahler kom ud, og jeg overrakte en buket røde og hvide tulipaner og bød ham velkommen hjem. – Derefter fortsatte de til skolen, og Valdemar fortalte mig, at modtagelsen var meget gribende. Sognerådsformand Thomas Nielsen holdt velkomsttalen. Derefter talte fru Mahler."

Se billeder fra hjemkomsten til skolen på bagsiden.

Ejgil Mahler fortæller, hvordan han oplevede turen fra Odense til Nørre Søby.

"Vi hentede min far i Odense med taxa, selv om det var forbundet med visse vanskeligheder. Der var stadig Hipo-folk, som kørte rundt skydende til alle sider for ikke at blive taget til fange og blive afvæbnet. Jeg husker, at der var gravet skyttehuller ved rundkørslen ud for restaurant "Skoven", og

frihedskæmpere med maskingeværer lå parate til at stoppe og fange de sidste desperate tyskere. Vi slap igennem og fik min far med tilbage til en fantastisk modtagelse på skolen. Det så ud, som om hele byens befolkning var til stede.”

I et tilbageblik fortæller Ejgil Mahler, at han husker, at hans far opbevarede nogle specielle lommelygter inde bag ved skolens sløjdværksted. Lygterne kunne skiftevis lyse med røde, blå, gule eller hvide farver. ”Efter krigen fik jeg at vide, at lygterne blev brugt til at markere nedkastningsområdet, så piloterne kunne vide, hvor containerne skulle kastes ud.

Da krigen var forbi, blev vores birstader i haven tomt for faldskærme (blåt bomuldsstof), som hele familien fik syet skjorter, nattøj, bluser m.m. af.”

Lærer Mahler var en glimrende tegner, og de stærke oplevelser i kz-lejrene blev nedfældet på forhåndenværende materialer – havregrynskarton, konvolutter m.m. – Mahler havde orlov efter hjemkomsten, og tiden benyttede han til at arbejde sig ud af traumet ved bl.a. at skrive bogen ”Tysk Fange i Frøslev, Dachau, Neuengamme og Møgelkær” – med tegningerne som illustration. Oplevelserne blev fastholdt for eftertiden gennem ordet såvel som øjet.

Det er nogle af disse tegninger (i kopi, for originalerne findes nu i Frøslevmuseet), vi viser på vores udstilling i erindring om ”de 5 forbandede år” og glæden ved befrielsen i maj 1945.

Maj 2005
Aase Reffstrup

Efterskrift.

Om nogen ved læsning af denne pjece tænker, ”jeg har da også erindringer fra min hverdag i Nørre Søby fra den tid”, så vil Lokalarkivet med glæde modtage dem. Her er bragt uddrag af det, som indtil nu er indleveret til arkivet.

Billeder har også stor interesse.

Frihedskæmperne samles ved "Trekanten" den 5. maj 1945

**Medlemmer af Nørre Søby-gruppen i Lunde, øverst, fra venstre:
Frederik Ellegaard – Axel Rasmussen – Niels Kamm
A. Wahl – Egon Danielsen – Holger Pedersen – Ove Nielsen**

Lærer Poul Mahlers hjemkomst til Nørre Søby Skole
6. maj 1945

